

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

GUVERNUL
ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

Buzogány, Dezső - Ősz Sándor Előd - Tóth Levente (eds.); studii Kovács Mária Márta - Horváth Iringó - Sipos Dávid: *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere 1648-1800. I-IV*. [Cadastrul istoric al parohiilor reformate din protopopiatul istoric al Târnavei 1648-1800. I-IV]. Cluj-Napoca: Koinónia, 2008-2012. 678+800+801+957 p.

Abstract. Cele patru volume apărute în perioada 2008-2012 aduc în fața cititorilor procesele-verbale ale vizitațiilor protopopiale din Protopopiatul Reformat istoric al Târnavei (Küküllői) din secolele XVII-XVIII. Primul volum conține procesele-verbale ale vizitațiilor protopopiale din parohiile Adămuș, Bălăușeri, Bernadea, Sânmiclăuș, Bahnea, Sântămărie, Valea Izvoarelor, Ceuaș și Daia. Volumul doi conține textele vizitațiilor din următoarele congregații: Deaj, Târnăveni, Agrișteu, Dumbrăveni, Gogan, Gogan-varolea, Hărănglab, Idrifaia, Chirileu, Sânpaul, Chendu Mic, Coroi, Coroisânmartin. Următorul volum cuprinde materialul arhivistic al congregațiilor: Alma, Păuceni, Suplac, Cetatea de Baltă, Cuci, Delenii, Herepea, Crăiești, Dileu Nou, Șilea, Sânbenedic, Sfântu Gheorghe, Bogata de Mureș. Ultimul volum al seriei cuprinde datele și izvoarele prelucrate a 16 congregații din protopopiatul istoric al Târnavei. Cele 16 parohii vizate sunt: Cipău, Dătășeni, Ogra, Mediaș, Papiu Ilarian, Sânger, Mica, Chendu Mare, Medveș, Tirimia, Cucerdea, Iernut, Cornești, Seuca, Tirimia Nouă, Gănești.

Structura celor patru volume este identică. Corpusul principal, format din vizitele protopopiale anuale și conscripțiile bisericesti, este completat de câte un studiu introductiv care prezintă istoria protoieriei din diferite aspecte (posibilități de cariere bisericesti, condițiile de trai ale elitei reformate, caracteristicile relației parohie-filie etc.). Textele vizitațiilor canonice sunt prelucrate, adnotate și redactate uniform, iar întregul corpus este completat de un indice tematic cu scopul de a înlesni parcurgerea și valorificarea datelor de către cercetători. Cuvintele și expresiile în limba latină au fost traduse și introduse la sfârșitul volumului într-un vocabular. De asemenea sunt prezentate și analizate în cadrul unor studii ample clenodiile și broderiile parohiilor, respectiv orgile ce se găsesc în bisericile reformate amintite. Aceste capitole conțin câte un catalog cu fotografii ale clenodiilor, broderiilor și a orgilor, cu descrierea caracteristicilor lor și cu identificarea meșteșugarilor. Cataloagele trec în revistă pe lângă creațiile cu valoare artistică excepțională și obiectele mai simple, de uz cotidian.

Analiza și prelucrarea izvoarelor inedite și punerea lor la îndemâna istoricilor, etnografilor, istoricilor de artă reprezintă un nou impuls în cercetările socio-culturale și ale vieții cotidiene. Aceste texte apărute pot constitui repere importante în creionarea istoriei unor zone, în demersul de a surprinde mentalitatea unor colectivități și în încercarea de a prezenta obiceiurile, tradițiile unor grupuri, legile și conduita lor morală. De asemenea spațiul diecezei Târnavei reprezintă un bun prilej de cercetare și din perspectiva relațiilor interetnice și interreligioase din secolele XVII-XVIII, fiind prezente aici 4 etnii (români, maghiari, sași, rromi) și nu mai puțin de 6 culte (ortodocși, greco-catolici, reformați, unitarieni, romano-catolici și lutherani). Analizând colecțiile bisericesti (obiectele de cult, obiectele de orfevrărie și de cositor, broderiile, orgile) din cele 51 de parohii vizitate și catalogate, concluziile generalizatoare se oferă de la sine. În bisericile reformate din Transilvania acestea datează din secolele XVI-XVIII, existând un număr mare de piese confecționate în secolul al XVII-lea. Clenodiile și broderiile aflate în posesia bisericii sunt identice întru totul cu cele folosite în lumea laică, întrucât ele, în marea lor majoritate, au ajuns în proprietatea bisericii prin donații. Prelucrarea izvoarelor bisericesti în paralel cu evaluarea realităților la fața locului este necesară și reprezintă unica metodă viabilă în creionarea istoriei acestui patrimoniu mobil prea puțin cunoscut în fața cercetărilor de specialitate.

Flaut, Daniel - Mihaela Iacob - Dorel Paraschiv (coord.): *Tulcea 1878-1948: memoria unui oraș*. Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2012. 430 p.

Abstract. Volumul reprezintă unul dintre rezultatele proiectului *Tulcea 1878-1948: memoria unui oraș*, finanțat de către Administrația Fondului Național Cultural (Contract-cadru de finanțare nr. 147/16 martie 2012), inițiat de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, derulat în perioada martie-noiembrie 2012.

În paginile volumului se regăsesc 20 de studii, semnate de specialiști în domeniul istoriei, lucrări care au fost prezentate în cadrul colocviului *Recuperarea memoriei orașului Tulcea, 1878-1948: împlinire sau deziderat?*, organizat de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, în perioada 24-26 septembrie 2012. Autorii, majoritatea proveniți din cadrul instituțiilor partenere în proiectul amintit anterior, cercetători/specialiști de la Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Muzeul Marinei Române, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța, cadre didactice ale Facultății de Istorie și Științe Politice, Universitatea „Ovidius” din Constanța și ale Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos” și alții au abordat în demersurile lor științifice diferite aspecte ale istoriei locale analizate în context național și internațional. Astfel, economia, politica internă, cultura și, nu în ultimul rând, societatea tulceană sunt abordate din perspective noi: documente inedite provenite din fondurile Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Constanța și Tulcea, Bibliotecii Academiei Române și colecții particulare.

Atât proiectul, cât și volumul de față au ca obiectiv principal recuperarea, colectarea și interpretarea informațiilor istorice cu privire la orașul Tulcea pentru a veni în ajutorul studenților, a cercetătorilor și specialiștilor din varii domenii. De asemenea, s-a avut în vedere și cercetarea/analizarea minorităților etnice din Tulcea, îmbunătățindu-se harta orașului Tulcea prin reprezentarea pe culori a mahalalelor bulgarilor, rușilor lipoveni, turcilor, tătarilor, armenilor, grecilor, evreilor, germanilor, țigănilor etc. și realizarea unui studiu privind situația evreilor tulceni semnat de Florin C. Stan, având titlul *Aspecte privind situația evreilor tulceni în anii celei de-a doua conflagrații mondiale*.

Gemil, Tasin - Pienaru Nagy (coord.): *Moștenirea istorică a tătarilor II*. București: Editura Academiei Române, 2012. 804 p.

Abstract. Lucrarea de față reprezintă o parte a unui corpus dedicat istoriei, civilizației și culturii tătarilor. Al doilea volum din serie (ambele sunt coordonate de Tasin Gemil și Pienaru Nagy și reunesc lucrări prezentate în cadrul unor sesiuni științifice desfășurate în 2008, respectiv 2010) a văzut lumina tiparului la Editura Academiei Române, sub egida Universității „Babeș-Bolyai” - Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice și cu sprijinul Uniunii Democratice a Tătarilor Turco - Musulmani din România.

Majoritatea studiilor incluse în volum abordează diferite aspecte ale vieții tătarilor din Crimeea și Dobrogea, ele fiind grupate tematic în opt capitole între care este și unul dedicat special comunității tătarilor din România (Cap. 4). În acesta apar următoarele lucrări: Tasin Gemil - *Înființarea Uniunii Democratice a Tătarilor Turco-Musulmani din România (Documente)*; Laura Stancu - *Credința și rezistența anticomunistă musulmană reflectată în documentele Securității*; Virgil Coman - *Repre arhivistice privind Comunitatea Musulmană din Medgidia în perioada interbelică*, Stelian Dumitrescu - *Aspecte social-economice privind comunitatea turco-tătară din Dobrogea (1900-1914) reieșite din documente de arhivă*; Cezmi Karasu - *Dobruca Türk-Tatar Matbuatından „Teşvik”* [Ziarul turco-tătar „Teşvik” din Dobrogea]; respectiv Adrian Ilie - *Dregători otomani de origine tătară în Dobrogea și aportul lor la dezvoltarea așezărilor de pe valea Karasu*. În ceea ce privește articolele încadrate în alte capitole putem aminti următoarele: (Cap. 1 Societatea și economia stepei) Tasin Gemil - *Osmanlı Öncesi Romanya Topraklarında Türk varlığı* [Prezența turcească pe teritoriul românesc înainte de otomani]; (Cap. 2 Sociologie și lingvistică) Agiemin Baubec - *Valorile gramaticale ale formei în -gan/-gen în limba tătară din Dobrogea în comparație cu cele ale formei în -dik din limba turcă*; Nevzat Yusuf Sarigöl - *Menirea calului la tătarii din România*; Gabriel-Felician Croitoru - *Toponimie locală turco-tătară din județul Vlașca*; (Cap. 3 Diasporă și emigrare) Metin Omer - *The Emigration of Turks and Tatars from Dobrogea to Turkey Reflected in the Press of Time (1936-1940)* [Emigrarea turcilor și tătarilor din Dobrogea în Turcia reflectată în presa vremii (1936-1940)]; Stoica Lascu - *Emigrarea musulmanilor în anii interbelici* -

opinii și aprecieri românești de epocă; (Cap. 5 Dinastii, familii, elite) Cezmi Karasu și Sercan Akınz - Mehmet Niyazi Bey'in Bilenmeyen Gazete Yazıları [Articole gazetărești necunoscute ale lui Mehmet Niyazi]; Erşahin Ahmet Ayhün - Mehmet Hâlim Vani Yurtsever Hayatı ve Eserleri [Viața și opera lui Mehmet Hâlim Vani Yurtsever]; Melek Fetisleam: Djedidismul lui Ismail Bey Gaspıralı în Dobrogea; (Cap. 6 Oglinzile trecutului) Călin Felezeu - Imaginea tătarilor în conștiința românească din secolele XIV-XVI; Laura-Adina Fodor - Imaginea tătarilor în Cronica Transilvaniei (1608-1665) de Georg Kraus; Margareta Răchită Aslan - Percepția elementului turco-tătar în cronică de Nagy Szabó Ferencz; Andreea Atanasiu Croitoru - Repere tătarești în spațiul românesc în opera colonelului Mihai Drăghicescu; Casian Popa - Câteva aspecte privind imaginea „Tătarului” și „Turcului” reflectată în manualele de istorie din România interbelică.

Kinda István (îngrijit volum): Vőfély história. Egy évszázados vőfélykönyv Középkortól. [O carte de vornic de o sută de ani din Aita Medie]. Barót: Tortoma Könyvkiadó, 2012. 76 p.

Abstract. Micul volum prezintă o carte de vornic veche de 111 ani din Aita Medie, zona Baraolt. În studiul introductiv István Kinda prezintă „autorii” acestei cărți, cei care au cules și au notat într-o cărticică versurile rostite la nunți de către vornici, după care analizează manuscrisul în relație cu cultura populară scrisă a secolului al XIX-lea, prezența scrisului în viața cotidiană a localităților din zonă. Prin analiza minuțioasă din perspectiva formei și al conținutului, cartea de vornic este așezată în contextul genului și al regiunii, după care urmează publicarea autentică (fără transcriere cu normele de ortografie actuale) a textelor din manuscris.

Scheint, Daniel Gottlieb: Az erdélyi székelyek földje és népe természeti, politikai, statisztikai és történelmi szempontból (1833). [Pământul și poporul secuilor în Transilvania din perspectivă fizică, politică, statistică și istorică (1833)]. Traducător Laura Boér, introducere Jenő Zepeczaner, îngrijirea volumului și editori Hunor Boér și Árpád Csáki. Sfântu Gheorghe: Muzeul Național Secuiesc, 2012. 170 p. + hartă anexă.

Abstract. Opera medicului sas medieșean D. G. Scheint (1772-1835), *Das Land und Volk der Szeckler in Siebenbürgen in physischer, politischer, statistischer und geschichtlicher Hinsicht*, este prima monografie scrisă într-o limbă națională a comunității și a teritoriului numit de români - după cum precizează autorul deja în Introducere - „secui”, respectiv „Țara Secuiescă”. Precedată de câteva monografii în limba latină, cartea apărută în 1833, la Pesta, nu va fi urmată de o lucrare de ansamblu în limba maghiară decât de cea a lui Balázs Orbán, începând din anul 1868, pentru că ambițiile similare ale lui Károly Benkő din anii 1850 au eșuat. Monografia prezintă geografia, condițiile naturale, „antichitățile” și organizarea administrativă, învățământul și religiile regiunii, respectiv psihologia, originea și limba maghiară a secuilor, minoritățile conlocuitoare, clasele sociale (stările), ocupația, vestimentația și habitatul, obiceiurile și tradițiile lor populare. Volumul conține anexat o hartă a Țării Secuiești.

Kós Károly Székely Nemzeti Múzeuma. [Muzeul Național Secuiesc al lui Károly Kós]. Sfântu Gheorghe: Muzeul Național Secuiesc, 2012. 48 p.

Abstract. Károly Kós (1883-1977), eminent arhitect, scriitor și politician, a fost ideolog și lider al transilvanismului maghiar. Făcând parte din mișcarea Arts and Crafts, a înnoit arhitectura antebelică într-o manieră organică, folosind elemente medievale și de arhitectură populară. Clădirile Muzeului Național Secuiesc, edificate în 1911-1912 la Sfântu Gheorghe, se numără printre operele sale cele mai cunoscute. Micul volum, bogat ilustrat, prezintă ansamblul de clădiri completat în 1930-1937 cu o casă de primipil (stare socială în timpul feudalismului) din Ciuc, din 1767, iar în 1979-1981 cu o aripă de nord: istoricul, proporțiile exterioare și interioarele, echilibrul dintre aspectul exterior monumental și elementele de design de amănunt.

***Pesty Frigyes helynévgyűjteménye 1864-1865 - Székelyföld és térsége I. Kovászna megye.* [Culegerea de toponimie a lui Frigyes Pesty, 1864-1865 - Țara Secuiască și împrejurimile, I, Județul Covasna]. Budapesta - Sfântu Gheorghe: Biblioteca Națională Széchényi - Muzeul Național Secuiesc, 2012. 236 p.**

Abstract. Distinsul om de știință Frigyes Pesty (1823-1889) este poate singurul care a reușit să obțină nu numai sprijin, dar și implicare guvernamentală la un program atât de cuprinzător de culegere onomastică. Chestionarul și explicațiile au fost întocmite de Pesty pentru întreg teritoriul Ungariei și al Transilvaniei, atât în limba maghiară, cât și în cea germană și română, datele fiind consemnate la nivelul comunelor și centralizate în 63 de volume folio de manuscris, realizând o bază de date de o extraordinară bogăție, de domenii dintre cele mai diverse, de la istoria localităților la industriile locale din acea perioadă, de la localizarea descoperirilor arheologice până la specificul etnografic al locului. Programul comun de cercetare BNSz-MNS vizează editarea materialului privind Țara Secuiască și a materialului în limba maghiară din sudul Transilvaniei, începând cu datele culese de pe teritoriul actualului județ Covasna completate cu datele înregistrate în limba maghiară de pe teritoriul actualului județ Brașov.

▪ reviste, articole

***Studia Sociologia*, vol. 57, nr. 2/2012**

Abstract. Numărul curent al revistei semestriale este axat pe tematica *Ethnicity in Migration. Romanian Immigrants at Home and Abroad* [Etnicitate în migrație. Migranți din România acasă și în străinătate] și conține trei articole care studiază minorități din România. Lucrarea lui Remus Gabriel Anghel, *The Migration of Romanian Croats: Between Ethnic and Labour Migration* [Migrația croaților din România. Între migrare etnică și economică], identifică trei forme în care etnicitatea se manifestă în ușurarea și succesul migrației: limbă (acces la loc de muncă și formarea legăturilor sociale cu localnici), statut juridic (acces la cetățenie, drepturi și posibilități), respectiv solidaritate transnațională (acces la forme suplimentare de încredere socială prin organizațiile minorităților). Acești factori sunt derivați din analiza migrării croaților în Serbia, apoi Croația și mai târziu în Austria. Al doilea studiu este scris de Gabriel Troc și este intitulat *Transnational Migration and Roma Self-identity: Two Case Studies* [Migrație transnațională și identitatea romilor. Două studii de caz]. Cercetarea abordează consecințele migrației în dimensiunea identitară la două grupuri considerate în discursul științific și laic a fi „tradiționale”, ursarii și gaborii. Contrar argumentelor care susțin persistența caracterului conservativ al culturii romilor, factor ce împiedică integrarea lor socială, autorul demonstrează că reacțiile particulare ale romilor față de modernizare țin mai mult de istoria lor socială, relațiile sociale arhaice menținute, respectiv discriminarea suferită de ei decât de specificitățile lor culturale. Mai mult, ținând cont de succesul economic al grupurilor studiate, schimbările de valori și ale modului de viață, tradiționalismul rom nu trebuie văzut ca o relicvă a trecutului, ci un stil de viață adaptiv, care le oferă posibilitatea de dezvoltare comunitară de succes și integrarea adecvată în societățile neoliberale de azi. Ultimul studiu, semnat de Claudia Câmpeanu, *Celebrating Crown Day after the 1990s Saxon Migration: Reconfigurations of Ethnicity in a South Transylvanian Village* [Sărbătoarea Coroanei după migrarea sașilor din anii 1990. Reconfigurarea etnicității într-un sat din sudul Transilvaniei], explorează continuitatea și transformările identităților și relațiilor interetnice între sașii rămași, romii și românii din localitate. Cercetătoarea prezintă cum Sărbătoarea Coroanei continuă să stabilească ordinea etnică simbolică în care identitatea săsească a localității este susținută în ciuda emigrării masive a germanilor, totodată reflectă dominanța crescândă a populației de etnie română, precum și posibilitățile și obstacolele în transformarea statutului romilor.

Puteți accesa articolele [aici](#).

▪ simpozioane, conferințe, mese rotunde, workshopuri

Conferința *Oameni și locuri din Bucureștiul evreiesc*, București, 3 decembrie 2012

Descriere. Conferința se încadrează în seria *Povești din București*, organizată de Arhivele Naționale, Serviciul Municipelui București. Subiectul anunțat în titlul conferinței a fost abordat de Anca Ciuciu (Universitatea București) și Felicia Waldman (Universitatea București), autoarele volumului *Istории și imagini din Bucureștiul evreiesc/Stories and Images of Jewish Bucharest* (Noi Media Print, 2011).

Simpozionului *Din istoria tătarilor*, Constanța, 13 decembrie 2012

Descriere. Evenimentul reprezintă cea de-a VI-a ediție a simpozionului *Din istoria tătarilor* dedicat Zilei etniei *tătare*, organizat de Facultatea de Istorie și Științe Politice (FISP) a Universității „Ovidius” în parteneriat cu UDTTMR. 13 decembrie marchează *Sărbătoarea etniei tătare*, eveniment omagial recunoscut printr-o lege a Parlamentului României din 2006, data amintind de 13 decembrie 1917, când a fost proclamată Republica Tătarilor Crimeeni și aprobată Constituția noului stat independent. Manifestarea a reunit o serie de cercetători, etnici tătari și nu numai. Comunicările în plen ale simpozionului au fost moderate de decanul FISP, lect. univ. dr. Emanuel Ploeanu și de lect. univ. drd. Aledin Amet. Invitații au susținut comunicări științifice în concordanță cu tema simpozionului și semnificația Zilei etniei tătare. Astfel, lect. univ. dr. Adriana Cîteia a discutat raporturile Imperiului Bizantin cu arabii, selgiucizii, kazarii și mongolii, iar dr. Florin Stan, de la Muzeul Marinei, a prezentat repere istorice ale prezenței tătarilor în spațiul dobrogean. Din aceeași perspectivă, dar restrângând cercetarea la spațiul Medgidiei, a susținut o prelegere și prof. dr. Adrian Ilie de la Colegiul Tehnic „Nicolae Titulescu” din Medgidia. De asemenea, în programul simpozionului au mai susținut comunicări, printre alții, prof. univ. dr. Ibram Nuredin și asist. univ. dr. Enache Tușa.

Manifestările dedicate sărbătoririi etniei tătare au continuat cu două lansări de carte, care au avut loc la Pavilionul Expozițional din Mamaia. Este vorba despre cel de-al doilea volum din seria *Moștenirea istorică a tătarilor*, volum coordonat de prof.dr.Tasin Gemil și Nagy Pienaru (Editura Academiei Române, 2012), și de *Dobruca Kırımtatar Agzı Sözlüğü* [Dicționarul limbii tătare vorbite în Dobrogea] (Editura Ex-Ponto, 2012), pregătit de către Saim Osman Karahan, lucrare de referință în plan lingvistic, ce cuprinde aproximativ 30 000 de cuvinte din graiul tătăresc dobrogean, expresii, proverbe autohtone precum și corespondentele acestora în limba turcă literară și română.

Seria de conferințe internaționale *The Geopolitics of History and Religion*, București, 17-18 decembrie 2012

Descriere. Facultatea de Științe Politice a Universității din București a organizat la sediul Institutului de Cercetări Politice o serie de 5 conferințe reunite sub titlul *The Geopolitics of History and Religion*, care au abordat, între altele, tema identității și hibridității etnice și religioase în contextul globalizării. Prelegerile au fost susținute de prof. dr. Bulent Senay de la Universitatea Uludag, Bursa, Turcia.

Pentru mai multe informații accesați [pagina web FSPUB](http://pagina.web.FSPUB).

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea lui sunt rugați să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitați să ne contacteze în acest sens.

noutăți

În cercetarea minorităților naționale din România
decembrie 2012

Informații detaliate în legătură cu proiectul *Noutăți în cercetarea minorităților naționale din România* și numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe [pagina web a Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale din România \(ISPMN\)](#).

Pentru informații legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN și publicațiile apărute la Editura ISPMN vizitați [pagina web a Institutului](#).